

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Кафедра менеджменту та бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчально-методичної роботи




Каріна ПЕМАШКАЛО

РОБОЧА ПРОГРАМА


ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 073 «Менеджмент»
освітньо-професійна програма «Бізнес-адміністрування»

Завідувач кафедри менеджменту та бізнесу

 Тетяна ЛЕПЕЙКО

Гарант освітньо-професійної програми «Бізнес-адміністрування»

 Ольга МИРОНОВА

Харків

2023

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н.. доц. Миронова О.М., к.е.н., доц Кінас І.О.

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Бізнес-адміністрування

Програму схвалено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу

Протокол засідання кафедри від «25»серпня 2023 року, № 1

Дію робочої програми пролонговано:

на 20____/20__ н.р. Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант

освітньо-професійної програми _____
(назва програми)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

на 20____/20__ н.р. Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант

освітньо-професійної програми _____
(назва програми)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

на 20____/20__ н.р. Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

(підпис)
ініціали)

(прізвище та

Гарант

освітньо-професійної програми _____
(назва програми)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність та послідовність її проведення.

Робочу програму *виробничої* практики складено відповідно до освітньо-професійної програми Бізнес-адміністрування *першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент»*.

1. Характеристика, мета, завдання та результати *виробничої* практики

1.1. Характеристика *виробничої* практики

Кількість кредитів	Загальна кількість годин		Вид контролю	Семестр
3	90		Звіт	6
	З них:			
	практика	самостійна робота		
	0	90		

1.2. Мета *виробничої* практики - поглиблення та закріплення здобувачами теоретичних знань і набуття необхідних практичних навичок та досвіду роботи в галузі управлінської, збутової, планово-економічної, маркетингової, логістичної діяльності підприємства, проведення аналізу діяльності підприємства – бази практики за основними напрямками: виробнича, фінансова, збутова, маркетингова, кадрова, інвестиційна, інноваційна, зовнішньоекономічна, а також розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами, удосконалення системи управління їхньою діяльністю в сучасних умовах господарювання; набуття вмінь адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємства.

1.3. Основні завдання та результати *виробничої* практики

Основним завданням *виробничої* практики є формування загальних та спеціальних компетентностей, які потрібні для майбутнього фаху. Пройшовши практику, здобувачі освіти мають досягти результати відповідно до освітньо-професійної програми

Результати навчання та компетентності, сформовані освітньою компонентою

Спеціальні компетентності (СК)	Загальні компетентності (ЗК)	Результати навчання (РН)
	ЗК 4; ЗК 5	РН 3
	ЗК 4; ЗК 5; ЗК 11	РН 4
	ЗК 5	РН 5
	ЗК 5, СК18	РН 6
	ЗК 5	РН 12
СК 1, СК 18	ЗК 5	РН 16
СК 1, СК 9	ЗК 3, ЗК5, ЗК 10, ЗК 14	РН 17
	ЗК 4	РН 18
	ЗК 5	РН 19
СК 2		РН 21

де, СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища

СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань

СК18. Здатність використовувати методики обробки первинної інформації щодо економічних основ функціонування організації для формування системи найбільш актуальних завдань

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації

ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті.

РН3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

РН4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

РН5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

РН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

РН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

РН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

РН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

РН 18. Оцінювати можливості використання технологій для оптимізації ефективності бізнесу

РН19. Демонструвати навички аналізу та синтезу інформації, пристосовуючи їх для аналізу та вирішення проблем в різних галузях бізнесу та менеджменту

РН21. Демонструвати комунікативні, дослідницькі, технологічні та кроскультурні навички, необхідні для аналізу бізнес-ситуацій, готувати, обґрунтовувати і презентувати управлінські рішення

2. Зміст та організація проведення виробничої практики

Завдання виробничої практики – це опанування системи умінь і набуття навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обійняти випускник спеціальності 073 «Менеджмент», освітньої програми «Бізнес-адміністрування», основним видом діяльності якого є управлінська діяльність; отримання практичного досвіду роботи на підприємствах; формування уявлення у студентів основних принципів організації діяльності підприємств та опанування студентами організаційно-технологічних процесів менеджменту на підприємстві.

Призначення керівників здійснюється випусковою кафедрою і оформлюється наказом ректора. Після підписання наказу зміни в організаційних питаннях практики не допускаються.

Перед початком практики керівники практики від випускової кафедри ХНЕУ ім. С. Кузнеця проводять установчі збори з виробничої практики, де ознайомлюють здобувачів із метою, завданням виробничої практики, календарним планом проведення практики, вимогами до написання звітів із практики, обов'язками здобувачів під час проходження практики.

На установчих зборах проводиться інструктаж з техніки безпеки під час проведення виробничої практики, про що робиться відповідний запис у книзі інструктажу з техніки безпеки. Ще один інструктаж з техніки безпеки проводиться безпосередньо на підприємстві – базі практики, з урахуванням специфіки підприємства.

3. Вимоги до баз виробничої практики

Базою для проходження виробничої практики можуть бути підприємства різних форм власності, видів господарської діяльності, організаційно-правового статусу, які є юридичними особами та функціонують на ринку не менше одного року.

Підприємства мають відповідати сучасним вимогам, тобто мають застосовуватися передові форми та методи управління й організації планово-економічної роботи, комерційної та маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджуватися прогресивні технології виробництва, організації праці та управління. Крім того, штат підприємства має бути укомплектовано висококваліфікованими фахівцями, здатними створити відповідні умови студентам для набуття професійних навичок.

4. Індивідуальні завдання з практики

Індивідуальне завдання з виробничої практики визначається керівником практики від кафедри (та/або підприємства) спільно зі здобувачем вищої освіти на основі теми, обраної здобувачем вищої освіти для дослідження.

В рамках індивідуального завдання, рекомендовано включити питання, щодо дослідження діяльності бази практики, обраної для дослідження.

Індивідуальне завдання на виробничу практику визначається до початку проведення практики та фіксується у щоденнику практики. Під час проходження

виробничої практики здобувач вищої освіти повинен заповнювати щоденник, записуючи види проведених робіт та терміни їх виконання, зміст проведених заходів та інше.

Рекомендовано до звіту з практики включити питання щодо аналізу предметної області, дослідити основні показники діяльності, провести аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища бази практики.

Наприкінці виробничої практики здобувач вищої освіти повинен надати результати проходження виробничої практики у вигляді звіту й здати його на кафедрі разом із щоденником у встановлений термін.

Індивідуальне завдання надається здобувачам вищої освіти в рамках обраної здобувачами вищої освіти теми дослідження. Під час проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти набувають умінь та навичок самостійного розв'язання виробничих завдань.

Виконання індивідуального завдання активізує діяльність здобувача, розширює його світогляд, підвищує ініціативу, робить проходження виробничої практики конкретним та цілеспрямованим.

Зміст індивідуальних завдань уточнюється та конкретизується під час проходження виробничої практики керівником від кафедри і бази практики.

Матеріали, що отримані здобувачем вищої освіти під час виконання індивідуального завдання в подальшому використовуються для виконання індивідуальних та компетентнісно-орієнтованих завдань за навчальними дисциплінами, для підготовки доповіді, статті або для інших цілей за узгодженням з кафедрою та базою практики.

5. Вимоги до звіту виробничої практики

Звіт про виробничу практику відображає результати вивчення програмних питань, містить висновки та рекомендації, копії документів і рішень; повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності студента на базі проходження виробничої практики. *Обсяг звіту має бути не менше 25 сторінок.*

Структура звіту з виробничої практики

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА – ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

У вступі має бути обґрунтовано актуальність обраного напряму дослідження та його практичне значення, коротко охарактеризовано сучасні методичні та практичні аспекти вирішення визначеного кола проблем, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методичний апарат (методи), інструментарій дослідження, отримано результати та їхнє практичне значення.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, особливо на користь України. Вказують прізвища відомих учених, які займаються вирішенням досліджуваної проблеми щодо науково-дослідної роботи студента (НДРС), і невирішені питання. Обсяг актуальності має становити не менше половини сторінки.

У вступі здобувач має розкрити мету і завдання виробничої практики відповідно до специфіки діяльності підприємства та посади, на якій проходила практика, визначити методи, які використовувались під час проходження практики та написання звіту з практики. Обсяг вступу має бути не менше двох сторінок.

У першому розділі здобувач вищої освіти має ознайомитися зі специфікою діяльності підприємства – об'єкта практики, його організаційною структурою, станом управління діяльністю підприємства загалом.

Результатом такої роботи має стати віддзеркалення у звіті про проходження виробничої практики таких питань:

характеристика статусу підприємства (термін створення, форма власності, організаційно-правова форма господарювання, ступінь самостійності, місія підприємства, права й обов'язки підприємства, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо);

характеристика господарської діяльності (спеціалізація підприємства, переважні види бізнес-операцій, інші види діяльності).

У другому розділі здобувач вищої освіти має проаналізувати характер організації управління діяльністю підприємства (організаційна структура управління підприємством, характеристика окремих структурних підрозділів, їхньою функціонального призначення, прав, обов'язків, повноважень, характер регламентації діяльності окремих працівників підприємства (контракти, посадові інструкції тощо); охарактеризувати процес регулювання та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання з боку держави (виконавчих органів, міністерств, відомств), стан дотримання державних вимог; привести характер управління діяльністю суб'єкта господарювання з боку власників (права власників, органи управління та контролю: вищий орган управління підприємством, орган нагляду та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання, періодичність їхніх зборів, характер питань, що розглядаються); ознайомитися з інструктивними, нормативними і

методичними матеріалами, які використовуються на підприємстві, їхня якість та повнота.

Необхідно розглянути і графічно побудувати наявну на конкретному підприємстві організаційну структуру його управління, проаналізувати її. Особливу увагу слід звернути на те, якою мірою вона відповідає цілям і завданням організації.

Основна мета другого розділу – оцінювання якості управління та досягнутих результатів за окремими функціональними напрямками діяльності підприємства – об'єкта практики.

Аналіз економічних показників діяльності підприємства наводиться у третьому розділі та проводиться за двома роками (звітний і попередній). Основними джерелами для збирання інформації та проведення аналізу мають бути: фінансова звітність підприємства за два попередні роки.

Четвертий розділ підрозділ присвячено вирішенню таких питань:

визначення характеру ринку (міжнародний, національний, регіональний, міський, районний тощо); зібравши відповідну інформацію, необхідно зробити висновок про обсяг ринку; визначити тип ринку, на якому діє організація;

аналіз стану конкуренції, надання характеристики підприємств, які діють на тому самому ринку, що й організація – база практики, та які є її безпосередніми конкурентами; виявити основні фактори зовнішнього середовища, що впливають на формування конкурентного середовища: дослідити конкурентів та інтенсивність конкуренції в галузі, існування загрози з боку товарів-субститутів;

оцінювання перспектив розвитку галузі;

оцінювання основних конкурентів і споживачів підприємства;

оцінювання частки ринку, яку займає підприємства.

Необхідно навести SWOT-аналіз основних факторів зовнішнього середовища.

Також у цьому розділі бажано приділити увагу маркетингової та комерційної діяльності підприємства.

Здобувачу під час проходження практики необхідно особисто збирати, класифікувати, систематизувати й аналізувати інформацію з окремих напрямів діяльності підприємства. У випадках, коли така інформація на підприємстві відсутня або недостатня за обсягом для аналізу, необхідно залучати інформаційні джерела, що висвітлюють діяльність аналогічних підприємств, статистичні дані певної галузі та сфери економічної діяльності. Слід також використовувати періодичні наукові видання.

Висновки вміщують узагальнення результатів проведеного дослідження діяльністю підприємства відповідно до сформульованих у вступі завдань, висвітлення напрямів діяльності, виявлення потенційних можливостей удосконалення роботи організації. Стисло формулюються головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності бази практики відповідно до поставлених завдань.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. Якщо використовується інформація з

інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайту, а і назву статті, автора або назву документа, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, інтернет-джерела не виокремлюються та розміщуються в алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Рекомендовано в процесі дослідження використовувати наукові праці викладачів кафедри та університету. До списку джерел мають увійти видання за останні п'ять років.

Додатки. До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичну інформацію, що є базою дослідження; положення про функціональні підрозділи; посадові інструкції фахівців; штатний розпис; форми бухгалтерської та статистичної звітності; організаційно-розпорядничі документи (накази, розпорядження, інструкції та іншу довідкову інформацію).

6. Підбиття підсумків виробничої практики

Виробнича практика закінчується презентацією здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту. Час проведення презентацій призначається в останній день проходження практики. За результатами захисту звітів з виробничої практики виставляються оцінки, які подаються до деканату у вигляді відомостей. Результати проходження практики здобувачами обговорюються та затверджуються на засідання кафедри.

7. Критерії оцінювання результатів виробничої практики

Оцінка результатів проходження та захисту практики проводиться за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в Університеті.

Підсумкова кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики враховує:

- відгук керівника від бази практики;
- відгук керівника від кафедри;
- презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;
- відповіді на запитання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання результатів навчання
90-100	Звіт про проходження практики і щоденник практики оформлені у відповідності до вимог і подані до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; здобувач оволодів навиками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь здобувача вищої освіти на питання членів комісії вичерпна.
82-89	Програма практики розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використані в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; здобувач на захисті продемонстрував добрі знання, відповів на запитання членів комісії.

74-81	Мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту та щоденника; опущені граматичні та стилістичні помилки; мають місце неточності у розрахунках при проведенні аналізу; на захисті здобувач продемонстрував задовільні знання; відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні.
64-73	Звіт про проходження практики та щоденник практики оформлені з численними помилками або не в повному обсязі, на захисті здобувач проявив повне незнання досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії.
60-63	Здобувач допустив суттєві помилки при вирішенні завдань виробничої практики, неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; звітні документи оформлені з помилками; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями.
35-59	Звіт подано керівникові на перевірку з порушенням термінів; виконаний із суттєвими запозиченнями інформаційно-теоретичного матеріалу; оформлення звіту не відповідає вимогам; зміст звіту не розкрито.
1-35	Відсутні звітні документи: звіт, щоденник з практики та характеристика.

8. Рекомендована література

1. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційний вебсайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
3. Наукова новизна одержаних результатів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_40741_naukova-novizna-oderzhanih-rezultatuv.html.
4. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця [Електронний ресурс] : наказ № 198 від 26.10.2020 р. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>
5. Положення про організацію практики студентів у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (нова редакція) [Електронний ресурс]. : наказ № 44 від 24.01.2022 р. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Polozhennya-pro-organizatsiyu-praktyky-studentiv.pdf&sa=D&source=docs&ust=1706871891788708&usg=AOvVaw0x7ATcFuht71wnmP-Fhd-5>.
6. Азаренкова Г. М. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри) : навчально-методичний посібник / За ред. д.е.н., доц. Н.М. Азаренкової, доц. Н. М. Самородової. - Львів : Новий світ - 2000, 2020. - 200 с.

7. Менеджмент [Електронний ресурс] : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах, таблицях, тестах та завданнях / М. В. Афанасьєв, І. Я. Іпполітова, В. В. Ушкальов, І. Г. Муренець ; за заг. ред. В. В. Ушкальова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 392 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26540>.

8. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська та ін. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,88 Мбайт). – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2022. – 196 с. – Режим доступу : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/47228?locale=uk>.

9. Пушкар О. І. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. І. Пушкар. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 866 с. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23346>.

10. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / М. В. Афанасьєв, Г. А. Полякова, Н. Ф. Романова та ін. ; за заг ред. професора М. В. Афанасьєва. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. - 323 с. Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21071>.

11. Salun M. Students' entrepreneurial skills formation in the changing world / M. Salun, K. Zaslavska, R. Vaníčková // International Conference on Entrepreneurial Competencies in a Changing World (ECCW 2020) (Ceske Budejovice, Czech Republic 19.11.2020) <http://podnikatelskekompetence.cz/programme>. - Access mode: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24307>.